

datum . . . hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri, nisi in nomine Domini nostri Jesu Christi.

Per hoc autem excluditur quorundam error, qui dixerunt, hominem posse peccatorum veniam consequi sine confessione, & proposito confitendi; vel quod per prelatos Ecclesie dispensari potest quod ad confessionem aliquis non teneatur. Non enim hoc possunt prelati Ecclesie, ut claves frustrentur Ecclesie, in quibus tota eorum potestas consistit, neque ut sine sacramento, à passione Christi virtutem habente, aliquis remissionem peccatorum consequatur: hoc enim est solius Christi, qui est sacramentorum institutor & auctor. Sicut igitur dispensari non potest per prelatos Ecclesie ut aliquis sine baptismo salvetur; ita nec quod aliquis remissionem sine confessione, & absolutione consequatur.

Considerandum tamen est, quod sicut baptismus efficaciam aliquam habet ad remissionem peccati etiam antequam actu suscipiatur, dum est in proposito ipsum suscipiendi, licet postmodum plenior effectum conferat in adeptione gratiæ, & in remissione culpæ cum actu suscipitur; & quandoque in ipsa susceptione baptismi confertur gratia, & remittitur culpa ei cui prius remissa non fuit: sic & claves Ecclesie efficaciam habent in aliquo antequam eis se actu subiciat, si tamen habeat propositum ut se eis subiciat; plenior tamen gratiam, & remissionem consequitur, dum se eis actu subicit confitendo, & absolutionem percipiendo: & nihil prohibet quin aliquando virtute clavium alicui confesso in ipsa absolutione gratia conferatur, per quam ei culpa dimittitur. Quia igitur etiam in ipsa confessione, & absolutione plenior effectus gratiæ, & remissionis confertur ei qui prius propter bonum propositum utrumque obtinuit; manifestum est quod virtute clavium minister Ecclesie absolvendo aliquid de pœna temporalis dimittit, cujus debitor remansit penitens post contritionem; ad residuum vero sua injunctio obligat penitentem: cujus quidem obligationis impletio, satisfactio dicitur, quæ est tertia penitentiæ pars, per quam homo totaliter à reatu pœnæ liberatur, dum pœnam exsolvit quam debuit; & ulterius debilitas naturalis boni curatur, dum homo à malis abstinet, & bonis assuescit, Deo spiritum subiciendo per orationem, carnem vero domando per jejunium, ut sit subiecta spiritui, & rebus exterioribus per elemosinarum largitionem proximos sibi adjungendo, à quibus fuit separatus per culpam. Sic igitur patet quod minister Ecclesie in usu clavium iudicium quoddam exercet. Nulli autem iudicium committitur nisi in sibi subiectos. Unde manifestum est quod non quilibet sacerdos quemlibet potest absolvere à peccato, ut quidam mentiuntur, sed eum tantum in quem accipit potestatem.

CAPUT LXXIII.

De Sacramento Extremæ Unctionis.

IV. Sent. dist. xxiii.

Quia vero corpus est animæ instrumentum; instrumentum autem est ad usum principalis agentis; necesse est quod talis sit dispositio instrumenti ut comperat principali agenti: unde & corpus disponitur secundum quod congruit animæ. Ex infirmitate igitur animæ, quæ est peccatum, interdum infirmitas derivatur ad corpus, hoc divino iudicio dispensante: quæ quidem corporalis infirmitas interdum utilis est ad animæ sanitatem, prout homo in-

firmiorem corporalem sustinet humiliter, & patienter, & ei quasi in pœnam satisfactoriam computatur. Est etiam quandoque impeditiva spiritualis salutis, prout ex infirmitate corporali impediuntur virtutes. Conveniens igitur fuit ut contra peccatum aliqua spiritualis medicina adhiberetur, secundum quod ex peccato derivatur infirmitas corporalis, per quam quidem spiritualem medicinam sanatur infirmitas corporalis, aliquando, cum scilicet expedit ad salutem: & ad hoc ordinatum est sacramentum extremæ Unctionis, de quo dicitur Jacob. v. 14. *Infirmatur quis in vobis? Inducat presbyteros Ecclesie, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei sanabit infirmum.* Nec præjudicat virtuti sacramenti, si aliquando infirmi quibus hoc sacramentum confertur, non ex toto ab infirmitate corporali curantur: quia quandoque sanari corporaliter etiam digne hoc sacramentum sumenibus non est utile ad spiritualem salutem. Nec tamen inutiliter sumunt, quamvis corporalis sanitas non sequatur. Cum enim hoc sacramentum sic ordinetur contra infirmitatem corporis, in quantum consequitur ex peccato; manifestum est quod contra alias sequelas peccati hoc sacramentum ordinatur quæ sunt pronitas ad malum, & difficultas ad bonum; & tanto magis, quanto huiusmodi infirmitates animæ sunt propinquiores peccato, prout penitens per opera virtutis, quibus satisfaciendo vitur, à malis retrahitur, & ad bonum inclinatur. Sed quia homo vel per negligentiam, aut per occupationes varias vitæ, aut etiam propter temporis breviter, aut propter alia huiusmodi, prædictos defectus in se perfecte non curat, salubriter ei provideretur ut per hoc sacramentum prædicta curatio compleatur, & à reatu pœnæ temporalis liberetur, ut sic nihil in eo remaneat quod in exitu animæ à corpore eam possit à perceptione gloriæ impedire. Et ideo Jacobus addit: *Et alleviabit eum Dominus.* Conringit etiam quod homo omnium peccatorum quæ commisit, notitiam, vel memoriam non habet, ut possit per penitentiam singula expurgare: sunt etiam quotidiana peccata, sine quibus præsens vita non agitur, à quibus oportet hominem in suo exitu per hoc sacramentum emundari, ut nihil inveniatur in eo quod perceptioni gloriæ repugnet: & ideo addit Jacobus, quod *si in peccatis sit, dimittentur ei.* Unde manifestum est quod hoc sacramentum est ultimum, & quodammodo consummativum totius spiritualis curationis, quo homo quasi ad participandam gloriam præparatur, unde & extrema unctio nuncupatur.

Ex quo manifestum est quod hoc sacramentum non quibuscumque infirmantibus est exhibendum, sed illis tantum qui ex infirmitate videntur morti propinquare: qui tamen si convalescerint, iterato potest hoc sacramentum eis conferri, si ad similem statum venerint. Non enim huius sacramenti unctio est ad consecrandum, sicut unctio confirmationis, ablutio baptismi, & quædam aliæ unctioes, quæ ideo nunquam iterantur, quia consecratio semper manet, dum res consecrata durat propter efficaciam divinæ virtutis consecrantis. Ordinatur autem huius sacramenti inunctio ad sanandum; medicina autem sanativa toties iterari debet, quoties infirmitas iteratur.

Et licet aliqui sint in statu propinquo morti etiam absque infirmitate, ut patet in his qui damnantur ad mortem, qui tamen spiritualibus effectibus huius sacramenti indigerent; non tamen exhibendum est nisi infirmantibus, cum sub specie corporalis medicinæ exhibea-

beat, quæ non competit nisi corporaliter infirmo. Oportet enim in sacramentis significationem servari. Sicut igitur requiritur in baptismo ablutio corpori exhibita, ita in hoc sacramento requiritur medicatio infirmitati corporali appositæ: unde etiam oleum est specialis materia huius sacramenti, quia habet efficaciam ad sanandum corporaliter mitigando dolores, sicut aqua, quæ corporaliter abluit, est materia sacramenti in quo fit spiritualis ablutio.

Inde etiam manifestum est quod sicut medicatio corporalis adhibenda est ad infirmitatis originem, ita hæc unctio illis partibus corporis adhibetur ex quibus infirmitas peccati procedit, sicut sunt instrumenta sensuum, & manus, & pedes, quibus opera peccati exercentur, & secundum quorundam consuetudinem etiam renes, in quibus vis libidinis viget.

Quia vero per hoc sacramentum peccata dimittuntur, peccatum autem non dimittitur nisi per gratiam; manifestum est quod in hoc sacramento gratia confertur. Ea vero in quibus gratia illuminans mentem confertur, exhibere solum pertinet ad sacerdotes, quorum ordo est illuminativus, ut dicit Dionysius, Lib. de eccles. Hierarch. cap. vi. Nec requiritur ad hoc sacramentum Episcopus, cum per hoc sacramentum non conferatur excellentia status, sicut in illis quorum est minister Episcopus. Quia tamen hoc sacramentum perfecte curationis effectum habet, & in eo requiritur copia gratiæ, competit huic sacramento quod multi sacerdotes intersint, & quod oratio totius Ecclesie ad effectum huius sacramenti coadjuvet: unde Jacobus dicit: *Inducat presbyteros Ecclesie: & oratio fidei sanabit infirmum.* Si tamen unus solus presbyter adsit, intelligitur hoc sacramentum perficere in virtute totius Ecclesie, cujus minister existit, & cujus personam gerit. Impediunt autem huius sacramenti effectus per fictionem suscipientes, sicut contingit & in aliis sacramentis.

CAPUT LXXIV.

De sacramento ordinis.

IV. Sentent. dist. xxiv.

Manifestum est autem ex prædictis quod in omnibus sacramentis, de quibus jam dictum est, spiritualis confertur gratia sub sacramento visibilium rerum. Omnis autem actio debet esse proportionata agenti. Oportet igitur quod prædictorum dispensatio sacramentorum fiat per homines visibiles spiritualem virtutem habentes: non enim Angelis competit sacramentorum dispensatio, sed hominibus visibili carne indutus: unde & Apostolus dicit ad Hebræos v. 1. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his quæ sunt ad Deum.*

Huius autem ratio aliunde sumi potest. Sacramentorum enim institutio, & virtus à Christo initium habet: de ipso enim dicit Apostolus ad Ephes. v. 25. quod *Christus dilexit Ecclesiam, & se ipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ.* Manifestum est etiam quod Christus sacramentum sui corporis, & sanguinis in cena dedit, & frequentandum instruit, quæ sunt principalia sacramenta. Quia igitur Christus corporalem sui præsentiam erat Ecclesie substracturus, necessarium fuit ut alios institueret sibi ministros, qui sacramenta fidelibus dispensarent, secundum illud Apostoli I. ad Corinth. iv. 1. *Sic nos existimet homo ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.* Unde dis-

ciplis consecrationem sui corporis, & sanguinis commisit, dicens Luc. xxii. 19. *Hoc facite in meam commemorationem:* eisdem tribuit potestatem peccata remittendi, secundum illud Joan. xx. 23. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis:* eisdem etiam docendi, & baptizandi injunxit officium, dicens Matth. ult. 19. *Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos.* Minister autem comparatur ad dominum sicut instrumentum ad principale agens. Sicut enim instrumentum movetur ab agente ad aliquid efficiendum, sic minister movetur imperio domini ad aliquid exequendum. Oportet autem instrumentum esse proportionatum agenti: unde & ministros Christi oportet esse ei conformes. Christus autem ut Dominus auctoritate & virtute propria nostram salutem operatus est, in quantum fuit Deus, & homo; ut secundum id quod homo est, ad redemptionem nostram pateretur; secundum autem quod Deus, passio ejus nobis fieret salutaris. Oportet igitur ministros Christi homines esse, & aliquid Divinitatis ejus participare secundum aliquam spiritualem potestatem: nam & instrumentum aliquid participat de virtute principalis agentis. De hac autem potestate dicit Apostolus II. ad Corinth. ult. quod potestatem dedit ei Dominus in ædificationem, & non in destructionem.

Non est autem dicendum, quod potestas huiusmodi sic data sit Christi discipulis quod per eos ad alios derivanda non esset: data est enim eis ad Ecclesie ædificationem secundum Apostoli dictum. Tamdiu igitur oportet hanc potestatem perpetuari, quamdiu necesse est ædificari Ecclesiam. Hoc autem necesse est post mortem discipulorum Christi usque ad sæculi finem. Sic igitur data fuit discipulis Christi spiritualis potestas, ut per eos deveniret ad alios: unde & Dominus discipulos in persona aliorum fidelium alloquebatur, ut patet per id quod habetur Marci xlii. 37. *Quod vobis dico, omnibus dico:* & Matthæi ult. 20. Dominus discipulis dixit: *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi.*

Quia igitur hæc spiritualis potestas à Christo in ministros Ecclesie derivatur; spirituales autem effectus in nos à Christo derivati, sub quibusdam sensibilibus signis expleantur, ut ex prædictis cap. lvi. patet: oportuit etiam quod hæc spiritualis potestas sub quibusdam sensibilibus signis hominibus traderetur. Huius autem sunt certæ formæ verborum, determinati actus, puta impositio manuum, injunctio, & porrectio libri, vel calicis, aut alicujus huiusmodi, quod ad executionem spiritualis pertinet potestatis. Quodcumque autem aliquid spirituale sub signo corporali traditur, hoc dicitur sacramentum. Manifestum est igitur quod in collatione spiritualis potestatis quoddam sacramentum præagitur, quod dicitur ordinis sacramentum. Ad divinam autem liberalitatem pertinet ut cui confertur potestas ad aliquid operandum, conferantur etiam ea sine quibus huiusmodi operatio convenienter exerceri non potest. Administratio autem sacramentorum, ad quæ ordinatur spiritualis potestas, convenienter non fit, nisi aliquis ad hoc à divina gratia adjuvetur: & ideo in hoc sacramento confertur gratia, sicut & in aliis sacramentis.

Quia vero potestas ordinis ad dispensationem sacramentorum ordinatur; inter sacramenta autem nobilissimum, & consummativum aliorum est Eucharistiæ sacramentum, ut ex dictis cap. lxi. patet: oportet quod potestas ordinis consideretur præcipue secundum comparationem ad hoc sacramentum: nam unumquodque denominatur à fine. Eisdem autem virtutis esse videtur aliquam perfectionem tribuere,

& ad susceptionem illius materiam preparare; sicut ignis virtutem habet ut formam suam transfundat in alterum, & ut materiam disponat ad formæ susceptionem. Cum igitur potestas ordinis ad hoc se extendat ut sacramentum corporis Christi conficiat, & fidelibus tradat; oportet quod eadem potestas ad hoc se extendat quod fideles aptos reddat, & congruos ad huius sacramenti perceptionem. Redditur autem aptus, & congruus fidelis ad huius sacramenti perceptionem per hoc quod est à peccato immunis; non enim potest aliter Christo spiritualliter uniri, cui sacramentaliter coniungitur, hoc sacramentum percipiendo. Oportet igitur quod potestas ordinis se extendat ad remissionem peccatorum per dispensationem illorum sacramentorum quæ ordinantur ad peccati remissionem; cuiusmodi sunt baptismus, & poenitentia, ut ex dictis patet. Unde, ut dictum est, Dominus discipulis, quibus commisit sui corporis consecrationem, dedit etiam potestatem remittendi peccata; quæ quidem potestas per claves intelligitur, de quibus Dominus Petro Matthæi xvi. 19. dixit: *Tibi dabo claves Regni cælorum.* Cælum enim unicuique clauditur, & aperitur per hoc quod peccato subjacet, vel à peccato purgatur: unde & usus harum clavium dicitur esse ligare, & solvere, scilicet à peccatis: de quibus quidem clavibus supra dictum est.

CAPUT LXXV.

De distinctione ordinum.

Considerandum est autem, quod potestas, quæ ordinatur ad aliquem principalem effectum, nata est habere sub se inferiores potestates sibi deservientes: quod manifeste in artibus apparet. Arti enim quæ formam artificialem inducit, deserviunt artes quæ disponunt materiam; & illa quæ formam inducit, deservit arti ad quam pertinet artificiatæ finis; & ulterius quæ ordinatur ad anteriorem finem, deservit illi ad quam pertinet ultimus finis, sicut ars quæ cædit ligna, deservit navifactivæ, & hæc gubernatoriæ, quæ iterum deservit œconomica, vel militari, aut alicujus huiusmodi, secundum quod navigatio ad diversos fines ordinari potest. Quia igitur potestas ordinis principaliter ordinatur ad corpus Christi consecrandum, & fidelibus dispensandum, & ad fideles à peccatis purgandum; oportet esse aliquem principalem ordinem, cuius potestas ad hoc principaliter se extendat; & hic est ordo sacerdotalis: alios autem qui eidem serviant aequaliter materiam disponendo, & hi sunt ordines ministrantium. Quia vero sacerdotalis potestas, ut dictum est cap. præced. se extendit ad duo, scilicet ad corporis Christi consecrationem, & ad reddendum fideles idoneos per absolutionem à peccatis ad Eucharistiæ perceptionem; oportet quod inferiores ordines ei deserviant vel in utroque, vel in altero tantum: & manifestum est quod tanto aliquis inter inferiores ordines superior est, quanto sacerdotali deservit in pluribus, vel in aliquo digniori. Infimi igitur ordines deserviunt sacerdotali ordini solum in populi præparatione: Ostiarii quidem arcendo infideles à cœtu fidelium; Lectores autem instruendo catechumenos de fidei rudimentis, unde eis Scripturæ veteris testamenti committitur legenda; Exorcistæ autem purgando eos qui iam instructi sunt, si aliquantulum à demone impediuntur à perceptione sacramentorum; superiores vero ordines sacerdotali deserviunt & in præparatione populi, & ad consummationem sacra-

menti: nam Acolythi habent ministerium super vasa non sacra, in quibus sacramenta materia preparatur, unde eis urceoli in sua ordinatione traduntur; Subdiaconi autem habent ministerium supra vasa sacra, & super dispositionem materiam nondum consecratam; Diaconi autem ulterius habent aliquod ministerium super materiam jam consecratam, prout sanguinem Christi dispensant fidelibus; & ideo hi tres ordines, scilicet Sacerdotum, Diaconorum, & Subdiaconorum sacri dicuntur, quia accipiunt ministerium super aliqua sacra. Deserviunt etiam superiores ordines in præparatione populi: unde & Diaconibus committitur evangelica doctrina populo proponenda, Subdiaconibus apostolica, Acolythis ut circa utrumque exhibeant quod pertinet ad solemnitatem doctrinæ, ut scilicet luminaria deferant, & alia huiusmodi administrant.

CAPUT LXXVI.

De Episcopali dignitate, & quod in ea unus sit summus.

Quia vero omnium horum ordinum collatio cum quodam sacramento perficitur, ut dictum est cap. lxxv. sacramenta vero Ecclesiæ sunt per aliquos ministros Ecclesiæ dispensanda: ideo necesse est aliquam superiorem potestatem esse in Ecclesia alicujus altioris ministerii, quæ ordinis sacramentum dispenset: & hæc est episcopalis potestas, quæ etsi quantum quidem ad consecrationem corporis Christi non excedat sacerdotis potestatem, excedit tamen eam in his quæ pertinent ad fideles; nam & ipsa sacerdotalis potestas ex episcopali derivatur, & quidquid arduum circa populum fidelem est agendum, Episcopis reservatur, quorum auctoritate etiam sacerdotes possunt quod eis agendum committitur: unde & in his quæ sacerdotes agunt, utuntur rebus per Episcopum consecratis, ut in Eucharistiæ consecratione utuntur consecratis per Episcopum calice, altari, & pallis. Sic igitur manifestum est quod summa potestas regiminis fidelis populi ad episcopalem pertinet dignitatem.

1. Manifestum est autem quod quamvis populi distinguantur per diversas dioceses, & civitates, tamen sicut est una Ecclesia, ita oportet esse unum populum christianum. Sicut igitur in spirituali populo unius Ecclesiæ requiritur unus Episcopus, qui sit totius populi caput; ita in toto populo christiano requiritur quod unus sit totius Ecclesiæ caput.

2. Item, Ad unitatem Ecclesiæ requiritur quod omnes fideles in fide conveniant. Circa vero ea quæ fidei sunt, contingit questiones moveri: per diversitatem autem sententiarum divideretur Ecclesia, nisi in unitate per unius sententiam conservaretur. Exigitur ergo ad unitatem Ecclesiæ conservandam, quod sit unus qui toti Ecclesiæ præsit. Manifestum est autem quod Christus Ecclesiæ in necessariis non deficit, quam dilexit, & pro ea sanguinem suum fudit, cum & de synagoga dicitur per Dominum: *Quid ultra debui facere vinee mee, & non feci?* Isai. v. 4. Non est igitur dubitandum quin ex ordinatione Christi unus toti Ecclesiæ præsit.

3. Adhuc. Nulli dubium esse debet quin Ecclesiæ regimen sit optime ordinatum, utpote per eum dispositum per quem Reges regnant, & legum conditores iusta decernunt. Proverb. viii. 15. Optimum autem regimen multitudinis est ut regatur per unum: quod patet ex fine regiminis, qui est pax: pax enim, & unitas subditorum est finis regentis. Unitatis autem con-

congruentior causa est unus quam multi. Manifestum est igitur regimen Ecclesiæ sic esse dispositum ut unus toti Ecclesiæ præsit.

4. Amplius. Ecclesia militans ex triumphanti Ecclesia per similitudinem derivatur; unde & Joannes in Apocalypsi vidit Hierusalem descendentem de cælo: & Moysi dictum est, quod faceret omnia secundum exemplar ei in monte monstratum. In triumphanti autem Ecclesia unus præsidet, qui etiam præsidet in toto universo, scilicet Deus: dicitur enim Apocal. xxi. 3. *Ipsi populus ejus erunt, & ipse cum eis erit eorum Deus.* Ergo & in Ecclesia militante unus est qui præsidet universis. Hinc est quod Osee 11. 11. dicitur: *Congregabuntur filii Juda, & filii Israel pariter, & ponent sibi caput unum: & Dominus dicit Joan. x. 16. Fiat unus ovile, & unus pastor.*

Si quis autem dicat, quod unus caput, & unus pastor est Christus, qui est unus unius Ecclesiæ sponsus: non sufficienter respondet. Manifestum est enim quod ecclesiastica sacramenta ipse Christus perficit: ipse enim est qui baptizat, ipse est qui peccata remittit, ipse est verus sacerdos, qui se obtulit in ara crucis, & cuius virtute corpus ejus in altari quotidie consecratur: & tamen quia corporaliter non cum omnibus fidelibus præsentialiter erat, futurus, elegit ministros, per quos prædicta fidelibus dispensaret, ut supra cap. lxxiv. dictum est. Eadem igitur ratione, quia præsentiam corporalem erat Ecclesiæ subtracturus, oportuit ut alicui committeret qui loco sui universalis Ecclesiæ gereret curam. Hinc est quod Petro dixit ante ascensionem: *Pasce oves meas:* Joan. ult. 17. & ante passionem: *Tu (1) iterum conversus confirma fratres tuos:* Luc. xxi. 32. & ei soli promisit, *Matth. xvi. 19. Tibi dabo claves regni cælorum:* ut ostenderetur potestas clavium per eum ad alios derivanda ad conservandam Ecclesiæ unitatem.

Non potest autem dici, quod etsi Petro hanc dignitatem dederit, per eum tamen ad alios non derivatur. Manifestum est enim quod Christus, Ecclesiam sic instituit ut esset usque ad finem sæculi duratura, secundum illud Isai. ix. 7. *Super solium David, & super regnum ejus sedebit, ut confirmet illud, & corroboret in iudicio, & iustitia à modo, & usque in sempiternum.* Manifestum est igitur quod ita illos qui tunc erant, in ministerio constituit, ut eorum potestas derivaretur ad posterum pro utilitate Ecclesiæ usque ad finem sæculi; præsertim cum ipse dicat *Matth. ult. 20. Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi.* Per hoc autem excluditur quorundam presumptuosus error, qui se subducere nituntur ab obedientia, & subiectione Petri, successorem ejus Romanum Pontificem universalis Ecclesiæ pastorem non recognoscentes.

CAPUT LXXVII.

Quod per malos ministros sacramenta dispensari possunt.

EX his quæ præmissa sunt, manifestum est quod ministri Ecclesiæ potentiam quamdam in ordinis susceptione divinitus suscipiunt ad sacramenta fidelibus dispensanda. Quod autem alicui rei per consecrationem acquiritur, perpetuo in eo manet: unde nihil consecratum iterato consecratur. Potestas igitur ordinis perpetuo in ministris Ecclesiæ

manet. Non ergo tollitur per peccatum. Possunt ergo etiam à peccatoribus, & malis dummodo ordinem habeant, ecclesiastica sacramenta conferri.

2. Item. Nihil potest in id quod ejus facultatem excedit, nisi accepta aliunde potestate: quod tam in naturalibus, quam in civilibus patet: non enim aqua calefacere potest, nisi accipiat virtutem calefaciendi ab igne; neque balivus cives coercere potest nisi accepta potestate à Rege. Ea autem quæ in sacramentis aguntur, facultatem humanam excedunt, ut ex præmissis cap. xlvii. patet. Ergo nullus potest sacramenta dispensare, quantumcumque sit bonus, nisi potestatem accipiat dispensandi. Bonitati autem hominis malitia opponitur, & peccatum. Ergo nec per peccatum ille qui potestatem accepit, impeditur quominus sacramenta dispensare possit.

3. Adhuc. Homo dicitur bonus, vel malus secundum virtutem, vel vitium, quæ sunt habitus quidam. Habitus autem à potentia in hoc differt quod per potentiam sumus potentes aliquid facere, per habitum autem non reddimur potentes ad aliquid faciendum, sed habiles, vel inhabiles ad id quod possumus, bene, vel male agendum. Per habitum igitur non datur, neque tollitur nobis aliquid posse; sed hoc per habitum acquirimus ut bene, vel male aliquid agamus. Non igitur ex hoc quod aliquis est bonus, vel malus, est potens, vel impotens ad dispensandum sacramenta, sed idoneus, vel non idoneus ad bene dispensandum.

4. Amplius. Quod agit in virtute alterius, non assimilatur sibi patiens, sed principali agenti: non enim domus assimilatur instrumentis quibus artifex utitur, sed arti ipsius. Ministri autem Ecclesiæ in sacramentis non agunt in virtute propria, sed in virtute Christi, de quo dicitur Joannis 1. 33. *Hic est qui baptizat:* unde & sicut instrumentum ministri agere dicuntur: minister enim est sicut instrumentum animatum. Non igitur malitia ministrorum impedit quin fideles salutem per sacramenta consequantur à Christo.

5. Præterea. De bonitate, vel malitia alterius hominis homo judicare non potest: hoc enim solius Dei est, qui occulta cordis rimatur. Si igitur malitia ministri impedire posset sacramenti effectum, non posset homo habere fiduciam certam de sua salute; nec conscientia ejus remaneret libera à peccato. Inconveniens igitur videtur quod spes suæ salutis in bonitate puri hominis quis ponat: dicitur enim Hierem. xvii. 5. *Maledictus homo qui confidit in homine.* Si autem homo salutem consequi per sacramenta non speraret, nisi à bono ministro dispensata, videret spes suæ salutis aequaliter in homine ponere. Ut ergo spes nostræ salutis in Christo ponamus, qui est Deus, & homo, confitendum est quod sacramenta sunt salutaria ex virtute Christi, sive per bonos, sive per malos ministros dispensentur.

Hoc etiam apparet per hoc quod Dominus etiam malis prælatis obedire docet, quorum tamen non sunt opera imitanda: dicit enim Matth. xxiii. 2. *Super cathedram Moysi sederunt Scribæ, & Pharisei: quæcumque ergo dixerint vobis, servate, & facite: secundum autem opera eorum nolite facere.* Multo autem magis obediendum est aliquibus propter hoc quod suscipiunt ministerium à Christo, quam propter cathedram Moysi. Est ergo etiam malis ministris obediendum: quod non esset nisi in eis ordinis potestas maneret, propter quam eis obeditur. Habent ergo potestatem dispensandi sacramenta etiam mali.

Per

(1) Vulgata aliquando.